01/01/2022

1 Ιανουαρίου: Η Περιτομή του Κυρίου και η μνήμη του Μεγάλου Βασιλείου

/ Βίοι Αγίων

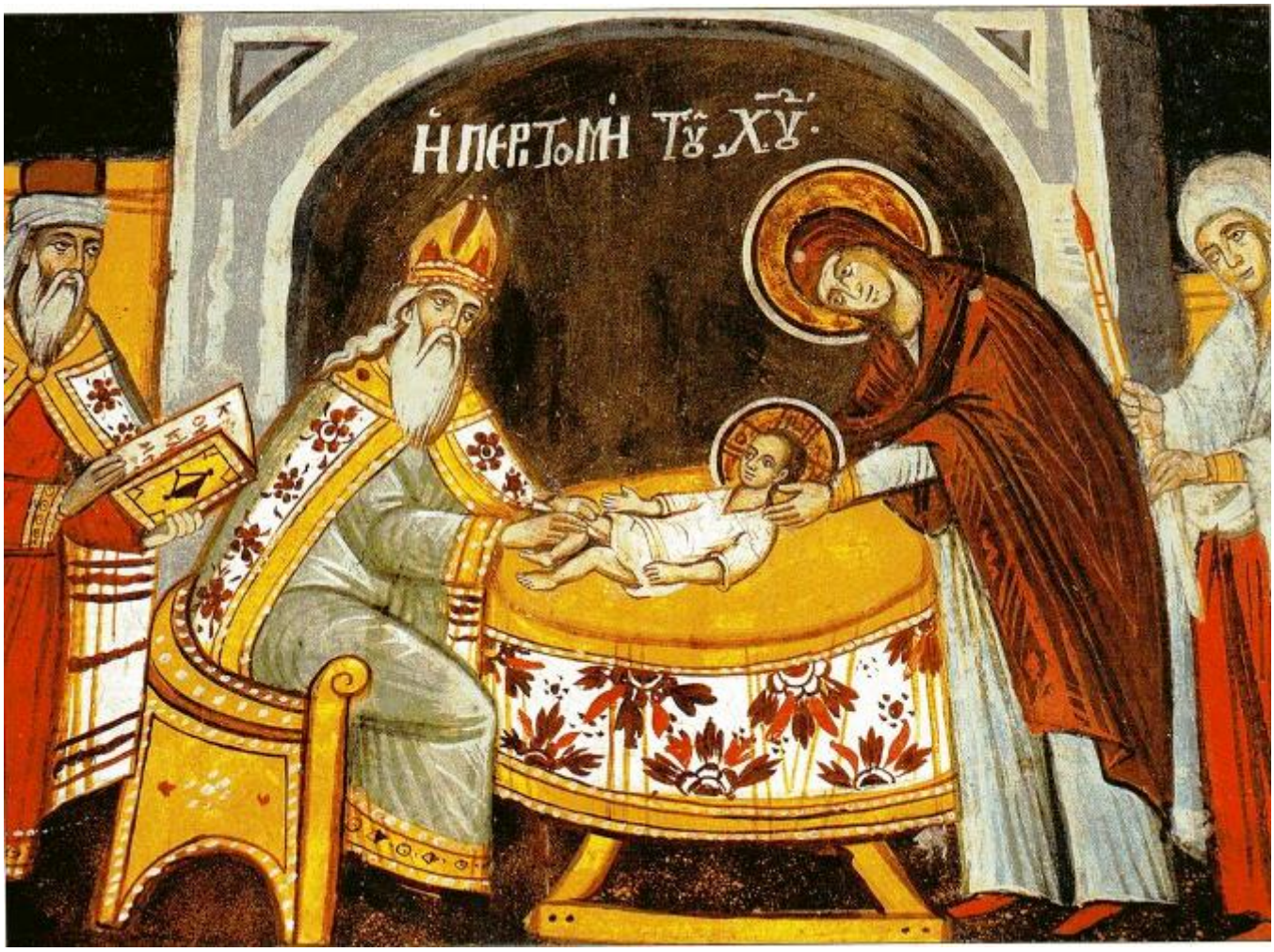

Σήμερα, 1η Ιανουαρίου του νέου έτους 2022, η Εκκλησία τιμά τη μνήμη του Μεγάλου Βασιλείου, Αρχιεπισκόπου Καισαρείας της Καππαδοκίας, και επιτελεί ανάμνηση της περιτομής του Σωτήρος Ιησού Χριστού.

Η Εκκλησία μας 8 μέρες μετά τη Γέννηση του Χριστού, την 1η του πρώτου μήνα του νέου χρόνου (η Εκκλησία έχει ως Πρωτοχρονιά την 1η Σεπτεμβρίου), εορτάζει το γεγονός της Περιτομής του Χριστού. Η περιτομή για τον εβραϊκό λαό ήταν μία τελετουργική διάταξη, την οποία εκπλήρωσε ο Ιησούς, όπως όλοι οι Ισραηλίτες, στο Χριστιανισμό δεν διατηρείται η παράδοση της περιτομής, αφού θεωρείται ότι η αναγκαιότητά της καταργείται με την εκούσια σταυρική θυσία του Ιησού και

αντικαθίσταται από το βάπτισμα. Ο θεϊκός νόμος δεν απαιτεί πλέον κατά τους Χριστιανούς τη συμβολική περικοπή του γεννητικού οργάνου του άρρενος, την αναγνώριση δηλαδή με αυτόν τον τρόπο της παντοδυναμίας του Θεού, αλλά εισάγεται μια πιο ισότιμη σχέση που στηρίζεται στην αγάπη. Ο Απόστολος Παύλος αναφέρει σχετικά στις επιστολές του:

ἐν ᾧ [Χριστῷ] καὶ περιετμήθητε περιτομῇ ἀχειροποιήτῳ ἐν τῇ ἀπεκδύσει τοῦ σώματος τῶν ἁμαρτιῶν τῆς σαρκός, ἐν τῇ περιτομῇ τοῦ Χριστοῦ (Κολ. 2:11).
ἐγὼ δέ, ἀδελφοί, εἰ περιτομὴν ἔτι κηρύσσω, τί ἔτι διώκομαι; ἄρα κατήργηται τὸ σκάνδαλον τοῦ σταυροῦ [...] ὁ γὰρ πᾶς νόμος ἐν ἑνὶ λόγῳ πληροῦται, ἐν τῷ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν (Γαλ. 5:11, 14)

Τι νόημα έχει να την εορτάζει η Ορθόδοξη Εκκλησία; Ένα ερώτημα που γεννιέται αυθόρμητα λίγο πολύ σε όλους μας. Με τη γιορτή αυτή τιμούμε, ένα γεγονός της ζωής του Χριστού, σημαντικό κατά το ότι ανήκει στη θρησκευτική του πολιτεία και κατά το ότι σημαίνει την ώρα της ονομασίας του, τότε πήρε το όνομα Ιησούς και επαληθεύτηκε η προφητεία του αγγέλου ότι ο γιος, που θα γεννήσει η Μαρία θα ονομαστεί έτσι. Οι Πατέρες της Εκκλησίας μας στο γεγονός της Περιτομής του Κυρίου, μας φανερώνουν ένα σπουδαίο μήνυμα, το μήνυμα της υπακοής. Το Θείο Βρέφος περιτέμνεται, υφίσταται ένα ταπεινωτικό πάθημα, επώδυνο και αποκρουστικό, όπως είναι η περιτομή, για να υπακούσει στο Νόμο, για να δηλώσει υποταγή στο θέλημα του Θεού πατέρα του, έστω κι σαν Υιός του δεν χρειάζεται ούτε το πάθημα να υποστεί ούτε την υποταγή να δηλώσει. Το ίδιο το γεγονός της Περιτομής, αποκαλύπτει μια υψηλή πνευματική απάντηση στο ερώτημα γιατί γιορτάζουμε την Περιτομή. Με την τελετουργία αυτή όρισε ο Θεός στον Αβραάμ κατά τη διαθήκη και τη συμφωνία, που συνήψε μαζί του, έβαλε ένα ορατό και ανεξάλειπτο σημάδι πάνω στο ίδιο το σώμα των πιστών του, για να τους θυμίζει διαρκώς τη σχέση τους με τον Κύριό τους. Όπως εκείνος, που θέλει να ασφαλίσει την περιουσία του βάζει την προσωπική του σφραγίδα, ένα δικό του σημάδι πάνω σε όσα του ανήκουν, έτσι ο Θεός σημάδεψε τον περιούσιο λαό του με την περιτομή, για να δείξει σ’ αυτόν και στους άλλους λαούς ότι είναι ιδιοκτησία του. Φανερώνει, λοιπόν, η περιτομή παρουσία Θεού, δηλώνει υπακοή του ανθρώπου και προϋποθέτει πίστη, σύνδεσμο απόλυτης εμπιστοσύνης μεταξύ Κυρίου και πιστού. Αυτές οι άγιες έννοιες δεν ήταν δυνατόν να καταργηθούν με την κατάργηση του τύπου. Από τη στιγμή που περιετμήθη ο Χριστός, όλοι οι Χριστιανοί είμαστε περιτμημένοι στο όνομά του και η περιτομή ως σημάδι στη σάρκα μας δεν έχει κανένα νόημα και αξία. Όλοι οι Χριστιανοί έχουμε την αχειροποίητη περιτομή, την οποία παίρνουμε με το μυστήριο του βαπτίσματος και του χρίσματος και την ανανεώνουμε με το μυστήριο της μετάνοιας και της εξομολόγησης. Στα μυστήρια αυτά όλοι μας κάνουμε μια συμφωνία με το Θεό, μια διαθήκη, δηλώνουμε δούλοι

του Κυρίου και ο Κύριος μας σφραγίζει με τη χάρη του, για να είμαστε δικοί του, ομολογούμε υποταγή και δεχόμαστε υιοθεσία, αποτασσόμαστε τον σατανά και συντασσόμαστε με τον Χριστό. Αυτό είναι το νόημα της εορτής της Περιτομής του Χριστού, που εορτάζεται την 1η Ιανουαρίου.

Ο Μέγας Βασίλειος 329 -379 μ.Χ

Ο Μέγας αυτός πατέρας και διδάσκαλος της Ορθόδοξης Εκκλησίας γεννήθηκε το 329 μ.Χ., κατ' άλλους το 330 μ.Χ., στη Νεοκαισάρεια του Πόντου στο χωριό Άννησα και μεγάλωσε στην Καισάρεια της Καππαδοκίας. Τα δε εγκυκλοπαιδικά λεξικά αναφέρουν σαν πατρίδα του Μ. Βασιλείου την Καισαρεία της Καππαδοκίας. Είχε 8 αδέρφια, 3 αγόρια και πέντε κορίτσια. Από τα 4 αγόρια τα 3 αγόρια έγιναν επίσκοποι (ο Βασίλειος Καισαρείας, ο Γρηγόριος Νύσσης και ο Πέτρος Σεβάστειας) και το ένα μοναχός (ο Ναυκράτιος). Από τις 5 αδερφές του η πρώτη, και συγχρόνως το πιο μεγάλο παιδί της οικογένειας, η Μακρίνα, έγινε μοναχή. Οι γονείς του Βασίλειος (και αυτός), που καταγόταν από την Νεοκαισάρεια του Πόντου και Εμμέλεια, που καταγόταν από την Καππαδοκία, αν και κατά κόσμον ευγενείς και πλούσιοι, είχαν συγχρόνως και ακμαιότατο χριστιανικό φρόνημα. Αυτοί μάλιστα έθεσαν και τις πρώτες -καθοριστικής σημασίας- πνευματικές βάσεις του Αγίου.

Με εφόδιο αυτή τη χριστιανική ανατροφή, ο Βασίλειος αρχίζει μια καταπληκτική ανοδική πνευματική πορεία. Έχοντας τα χαρίσματα της ευστροφίας και της μνήμης, κατακτά σχεδόν όλες τις επιστήμες της εποχής του. Και το σπουδαιότερο, κατακτά τη θεία θεωρία του Ευαγγελίου, που την κάνει αμέσως πράξη με την αυστηρή ασκητική ζωή του.

Ας αναφέρουμε όμως, περιληπτικά, την πορεία των δραστηριοτήτων του. Μετά τις πρώτες του σπουδές στην Καισαρεία και κατόπιν στο Βυζάντιο, επισκέφθηκε, νεαρός ακόμα, την Αθήνα, όπου επί τέσσερα χρόνια συμπλήρωσε τις σπουδές του, σπουδάζοντας φιλοσοφία, ρητορική, γραμματική, αστρονομία και ιατρική, έχοντας συμφοιτητές του τον Γρηγόριο τον Ναζιανζηνό (τον θεολόγο) και τον Ιουλιανό τον Παραβάτη.

Από την Αθήνα επέστρεψε στην Καισαρεία και δίδασκε την ρητορική τέχνη. Αποφάσισε όμως, να ακολουθήσει τη μοναχική ζωή και γι' αυτό πήγε στα κέντρα του ασκητισμού, για να διδαχθεί τα της μοναχικής πολιτείας στην Αίγυπτο, Παλαιστίνη, Συρία και Μεσοποταμία. Όταν επέστρεψε, αποσύρθηκε σε μια Μονή του Πόντου, αφού έγινε μοναχός, και ασκήθηκε εκεί με κάθε αυστηρότητα για πέντε χρόνια (357 – 362 μ.Χ.). Ήδη τέλεια καταρτισμένος στην Ορθόδοξη Πίστη, χειροτονήθηκε διάκονος και πρεσβύτερος από τον επίσκοπο Καισαρείας Ευσέβιο. Ο

υποδειγματικός τρόπος της πνευματικής εργασίας του δεν αργεί να τον ανεβάσει στο θρόνο της αρχιεροσύνης, διαδεχόμενος τον Ευσέβιο στην επισκοπή της Καισαρείας (370 μ.Χ.). Με σταθερότητα και γενναίο φρόνημα, ως αρχιερέας έκανε πολλούς αγώνες για την Ορθόδοξη Πίστη. Με τους ορθόδοξους λόγους που συνέγραψε, κατακεραύνωσε τα φρονήματα των κακοδόξων.

Στους αγώνες του κατά του Αρειανισμού αναδείχτηκε αδαμάντινος, ούτε κολακείες βασιλικές του Ουάλεντα (364 – 378 μ.Χ.), που πήγε αυτοπροσώπως στην Καισαρεία για να τον μετατρέψει στον Αρειανισμό, ούτε οι απειλές του Μόδεστου μπόρεσαν να κάμψουν το ορθόδοξο φρόνημα του Αγίου. Υπεράσπισε με θάρρος την Ορθοδοξία, καταπλήσσοντας τον βασιλιά και τους Αρειανούς. Ακόμα, αγωνίστηκε κατά της ηθικής σήψεως και επέφερε σοφές μεταρρυθμίσεις στο μοναχισμό.

Η δε υπόλοιπη ποιμαντορική δράση του, υπήρξε απαράμιλλη, κτίζοντας την περίφημη «Βασιλειάδα», συγκρότημα με ευαγή Ιδρύματα, όπως φτωχοκομείο, ορφανοτροφείο, γηροκομείο, ξενοδοχείο και νοσοκομείο κ.ά., όπου βρήκαν τροφή και περίθαλψη χιλιάδες πάσχοντες κάθε ηλικίας, γένους και φυλής.

Ο Μέγας Βασίλειος έχει πλούσιο και σημαντικό συγγραφικό έργο. Τα κυριότερα έργα του είναι οι 9 ομιλίες στην Εξαήμερο, ομιλίες στους Ψαλμούς, πολλές και διάφορες άλλες ομιλίες, ασκητικά έργα και επιστολές. Εκτός των άλλων έργων του, έγραψε και Θεία Λειτουργία, που, μετά την επικράτηση αυτής της συντομότερης του Αγ. Ιωάννου του Χρυσοστόμου, τελείται 10 φορές το χρόνο: την 1η Ιανουαρίου (όπου γιορτάζεται και η μνήμη του), τις πρώτες πέντε Κυριακές της Μ. Τεσσαρακοστής, τις παραμονές των Χριστουγέννων και των Θεοφανείων, την Μ. Πέμπτη και το Μ. Σάββατο.

Στα πενήντα του χρόνια ο Μέγας Βασίλειος, εξαιτίας της ασθενικής κράσεώς του και της αυστηρής ασκητικής ζωής του (ορισμένες πηγές λένε από βαριά αρρώστια του ήπατος ή των νεφρών), την 1η Ιανουαρίου του 378 μ.Χ. ή κατ’ άλλους το 379 με 380 μ.Χ., εγκαταλείπει το φθαρτό και μάταιο αυτό κόσμο, αφήνοντας παρακαταθήκη και Ιερή κληρονομιά στην ανθρωπότητα ένα τεράστιο πνευματικό έργο.

Το έθιμο της βασιλόπιτας

Στα χρόνια του Ιουλιανού του Παραβάτη, όταν το Βυζάντιο κήρυξε τον πόλεμο στην Περσία, ο Ιουλιανός πέρασε με τον στρατό του από την Καισαρεία. Τότε διέταξε να φορολογήσουν όλη την επαρχία και τα χρήματα αυτά θα τα έπαιρνε επιστρέφοντας για την Κωνσταντινουπολη. Ετσι, οι κάτοικοι αναγκάσθηκαν να δώσουν ό,τι είχε ο καθένας χρυσαφικά νομίσματα κ.λπ. Όμως ο Ιουλιανός σκοτώθηκε άδοξα σε μια μάχη στον πόλεμο με τους Πέρσες, έτσι δεν ξαναπέρασε ποτέ από την Καισάρεια. Τότε ο Αγιος Βασίλης έδωσε εντολή και από τα μαζεμένα χρυσαφικά τα μισά να δοθούν στους φτωχούς, ένα μικρό μέρος κράτησε για τις ανάγκες των ιδρυμάτων της Βασιλειάδος , και τα υπόλοιπα τα μοίρασε στους κατοίκους με ένα πρωτότυπο τρόπο: έδωσε εντολή να ζυμώσουν ψωμιά και σε κάθε ψωμί, έβαλε από ένα νόμισμα ή χρυσαφικό μέσα, κατόπιν τα μοίρασε στα σπίτια, έτσι τρώγοντας οι κάτοικοι τα ψωμιά όλο και κάτι έβρισκαν μέσα. Έτσι, γεννήθηκε το έθιμο της πίτας που ονομάσθηκε βασιλόπιτα.

Πηγή: Ιερά Μητρόπολη Κωνσταντίας και Αμμοχώστου